

ביאורים

ממשיך רבי יוסף אלבו ומבאר את הפסוקים בתחילת פרשת ואתחנן.

"ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר ה' אלהי אבותיכם נתן לכם" [דברים ד, א]. משה רבנו מחזק את עם ישראל בשמירת המצוות, משום שזכות הישיבה בארץ תלויה במצב הרוחני של עם ישראל. מעלתה הרוחנית הגבוהה של ארץ ישראל לא מאפשרת שישבו בה חוטאים. משל לבן מלך שהאכילו אותו במאכלים שמעו לא רגילים להם, והוא מקיא אותם. כך קורה גם בארץ ישראל. אין כאן עונש, אלא חוסר התאמה בין מעלתה של ארץ ישראל לבין היושבים עליה. ואפילו רבי זירא, מגדולי האמוראים הודרו לעלות לארץ ישראל וחשש שמא הוא לא יהיה ראוי להיכנס לארץ 'דוכתא דמשה ואהרון לא זכו, אנא מי יימר דזכינא' (מקום שמשה ואהרון לא זכו, ייתכן שגם אני לא אזכה) [כתובות קיא].

"עיניכם הראות את אשר עשה ה' בבעל פעור, כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוהיך מקרבך: ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" [דברים ד, ג-ד]. בעוון בעל פעור, אף-על-פי שלא כל עם ישראל חטא, לכולם הייתה שייכות לחטא, כפי שהכתוב מעיד: "ולא כיליתי את בני ישראל בקנאותי". ההקפדה הייתה על עם ישראל כולו, ייתכן שזה משום שגם מי שלא חטא, לא מחה בחוטאים אלא עמד מנגד. ולכן בתוך תיאור תפילתו של משה מוזכר גם עוון בעל פעור, כדי להורות על ההבדל שיש בין תפילת יחיד לתפילה על הציבור. שלעומת תפילת היחיד, שלעיתים אינה מתקבלת, כחה של תפילת הציבור חזק יותר והיא יכולה לבטל גם גזירות קבועות 'שיש עמהן שבועה'.

התפילה ביסודה באה לרומם את האדם, לחזק ולקדם את כוחותיו הרוחניים. כאשר אדם מתפלל על עצמו ועל בקשותיו הפרטיות, ההתרוממות שלו היא חלקית. אך כאשר אדם מתפלל על הציבור, מתברר שבעומק שאיפותיו ובקשותיו אינן על עצמו אלא על הכלל, ובעצם על השכינה. לכן קבעו חז"ל את כל תפילת שמונה עשרה בלשון רבים - כך אנו מתרוממים בתפילה לקומה רוחנית חדשה של בקשות על כלל ישראל ועל השכינה.

הרחבות

• תפילה במניין

תקבל יותר תפילת הפלל מתפילת היחיד. משה רבנו נענה בתפילתו על כלל ישראל יותר ממה שנתקבלה תפילתו על עצמו, ולמד מכאן רבי יוסף אלבו על הכוח הגדול שנתן ה' לתפילת הציבור. עד כדי כך חזקה תפילת הציבור שהיא יכולה לקרוע גם גזר דין שיש עמו שבועה. מה הסיבה לכוחה הרב של תפילת ציבור?

רבי יהודה הלוי מונה שלש סיבות לתפילה בציבור:

א. ענין כללי - הברכה חלה על הפרט בזכות הכלל. "הענין האלוהי כמטר מרוה ארץ... כי היחיד בכלל הציבור כאבר האחד בכלל הגוף". מקור דבריו בגמרא: רבי אלעזר הקשה, מחד כתוב "טוב ה' לכל" [תהלים קמה], ומאידך כתוב "טוב ה' לקוי" [איכה ג], ומשמע רק לנשמעים לדבריו ומתרחץ קושייתו: "משל לאדם שיש לו פרדס, כשהוא משקה משקה את כולו, כשהוא עורך אינו עורך אלא טובים שבהם" [סנהדרין לט:].

ב. "הקהל אינם מתפללים במה שיש הפסד", הרצון של הציבור הוא להטיב לכולם, בניגוד לאדם בודד שטובתו יכולה להיות רעה עבור חברו.

ג. "מעט שתשלם תפילה ליחיד", אבל בציבור "יסתדר מהכל תפילה שלמה". כוונתו של אדם יחיד אינה מושלמת, ורק בציבור יש השלמה לכוונה מאחד לחברו. ומבאר הרב דוד כהן, 'הנזיר', את דבריו, "כי מלבד כונתו הוא משתתף בכונת שאר המתפללים, ומקבלים זה מזה". [ספר הכוזרי ג, יט]

וְסִמְךָ אֶל זֶה: "ועתה ישראל וגו', למען תחיון וּבִאתֶם וּיְרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ" וגו' [דברים ד, א]. כלומר, אני נצטערתך כל הצער הזה כדי שִׁאֲכַנְס לְאָרֶץ וְלֹא זְכִיתִי לִיְכַנֵּס שָׁם, וְאַתֶּם זֹכִים לִיְכַנֵּס שָׁם, הַתְּחִלָּה לְשָׁמֹר מִצְוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדִי שֶׁתִּזְכּוּ לִיְכַנֵּס לְתוֹכָהּ.

וְשָׂמָא תִּאמְרוּ שֶׁאַחַר שֶׁתְּפַלְתִּי אֵינָה נִשְׁמַעַת כְּבָר אֶפְשָׁר גַּם כֵּן שֶׁהַיּוֹם אוֹ לְמַחַר תְּחַטְּאוּ אִתְּם וְלֹא תִהְיֶה תְּפִלְתְּכֶם נִשְׁמַעַת, לְכָךְ סִמְךָ לְזֶה: "עיניכם הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור, ואתם הדבקים בה' וגו', כי מי גוי גדול אשר לו אלהים" וגו', כלומר אל תחשבו שהכלל והפרט הן שוים בדבר זה, שאין הדבר כן, שאני עם רב מעלתי לפי שאני יחיד לא נתקבלה תפילתי בעדי, ואתם עם היוֹתְכֶם עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת אֱלֹהִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפַעוֹר, וְאֵין שְׂנֹאוֹי לְפָנָי ה' כְּעוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה, נִתְקַבְּלָה תְּפִלְתִּי בְעֵדְכֶם, שֶׁהֵרִי כְּשֶׁנִּתְפַּלְלִי עֲלֵיכֶם בְּחַטָּא הַעֲגָל אוֹ בְּפַעוֹר נִתְקַבְּלָה תְּפִלְתִּי עֲלֵיכֶם וּמַחֵל לְכֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה תְּפִלְתִּי עַל עֲצָמַי.

וְכֵן נִרְאֶה מִלְשׁוֹן רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה בְּסַפְרֵי [ואתחנן פיסקא ל], שֶׁלְּכָךְ נִזְכָּר כָּאֵן עוֹוֹן בְּעַל פַּעוֹר לְהוֹרוֹת עַל הַהֲבִדֵל שֵׁישׁ בֵּין תְּפִלַּת הַיְחִיד עַל הַיְחִיד לְתְּפִלְתוֹ עַל הַצְּבוּר, שֶׁעַם הַיּוֹת שְׁתֵּי הַתְּפִלוֹת שׁוֹת וּמִמִּין אֶחָד, תְּקַבֵּל יוֹתֵר תְּפִלַּת הַכֹּלל מִתְּפִלַּת הַיְחִיד, וְלָזֶה סִמְךָ אֶל זֶה: "פה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹהֵינוּ", רָצָה לֹמַר בְּאֵיזָה עֲנִין שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלַּת הַכֹּלל הִיא מְקַבֵּלֶת, וְעַל זֶה הוּא שֶׁאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה [ברכות ח:]: אֵין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בְּתְּפִלְתָן שֶׁל רְבִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן אֵל כְּבִירֹ לֹא יִמָּאֵס" [איוב לו ה], וְאִמְרוּ לְעוֹלָם לְשִׁתְּף אֵינִשׁ נְפִשִׁיהָ בְּהֲדֵי צְבוּרָא [ברכות ל], לְהוֹרוֹת שֶׁתְּפִלַּת הַכֹּלל הִיא מְקַבֵּלֶת תְּמִיד אֶף עַל פִּי שֶׁתְּפִלַּת הַיְחִיד אֵינָה מְקַבֵּלֶת כְּשֶׁהוּא גָזַר דִּין שֵׁישׁ עִמוֹ שְׁבוּעָה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה תְּפִלַּת מִשָּׁה רְבֵנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם עַל כְּנִיסָתוֹ לְאָרֶץ, לְפִי שֶׁהָיָה גָזַר דִּין שֵׁישׁ עִמוֹ שְׁבוּעָה:

שמרו מצוות כדי שתזכו להיכנס לארץ

תפילת הציבור נשמעת

אין ה' מואס בתפילת רבים

